

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

מראי מקומות - שבת לט:

תוס' ד"ה וב"ה, בין, והא (עז' וקשה'), הא

(א) **אלא פניו ידיו ורגליו** - הק' תוס', הא מגופה דמתני' הי' יכול לדקדק דפניו וידיו ורגליו אסורין, דהא אי' דשתי' אסור, כ"ש רחיצת פניו ידיו ורגליו, והניח בקו'. ות' הרשב"א דאנן ודאי קים לן דכי קתני אסורים ברחיצה, בכל רחיצה קאמר, ואפי' רחיצה אבר קטן אחד, אלא הכי קאמרי', דודאי כי קתני אסורים ברחיצת כל הגוף, לאו לגופה איצטריך, אלא למידק מינה דהוחמו מע"ש מותרים ברחיצה זו, ולהכי אמרי' דאי אפשר למידק דליהו ברחיצת כל הגוף, דהא תניא חמים שהוחמו מע"ש, למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו, משמע דוקא פניו ידיו ורגליו, ושאר הגוף לא.

(ב) **ובית הלל מתירין** - כ' תוס' והרשב"א דמשמע דאף ב"ה ס"ל רק דלמקצת גופו מותר, אבל רחיצת כל גופו אסור. וביאר הרשב"א דס"ל לב"ה דההיתר להחם מים ביו"ט לרחוץ פניו ידיו ורגליו הוא משום דהנאת הגוף הרי הוא כאוכל נפש ממש, ובכלל אשר יאכל לכל נפש הוא. אולם ע' בשני' להר"ן דכ' דמה דהתירו ב"ה רחיצת פניו ידיו ורגליו, היינו משום דין מתוך, ולא משום דזהו אוכל נפש ממש, אלא דכיון דמים אלו ראויין לשתות, א"כ אפי' אם מעיקרא מחמין אותן על דעת רחיצה, מותר. וכ' מדאורייתא שרי להחם אפי' לכל גופו, אלא משום גזירת מרחצאות נגעו בה. וע"ע ברשב"א דכ' דגם מדאורייתא אסור כל גופו, דאין רחיצת כל גופו דבר השוה לכל נפש [ע"ע א"כ ב' מחלוקות אלו תלויין זב"ז או לא].

(ג) **לא ישתטף אדם כל גופו, בין בחמין ובין בצונן** - ויש לעי', מה יהי' הסברא לאסור גם רחיצה בצונן, איזה איסור שייך בזה, שיש לגזור שיבא לידי איסור ע"י רחיצה בצונן. וכ' הר"ן דהאיסור לרחוץ בצונן הוא משום דכיון דדרך הרוחצין בחמין לרחוץ אח"כ בצונן, א"כ מי שרחץ בצונן, מחזי כמי שרחץ בחמין. אולם ע' **בבעל המאור** (יח. בדפיו), דכ' דהטעם דלא ישתטף בצונן הוא משום דיש לגזור שיתחמם המים שצוננין שעליו כנגד המדורה, ויהי' אסור משום מבשל.

(ד) **מחלוקת בקרקע, אבל בכלי, דברי הכל אסור** - פרש"י, דהרואה אומר היום הוחמו, ומוכחא מילתא דתולדות האור נינהו, ואתי להחם בשבת, כגון ע"י שנותן צונן בחמין. וביאר השני' להר"ן דבקרקע אין למיחש לרואין שיאמרו בשבת הוחמו, שהרי טבע הוא באמבטיאות של מרחצאות להשתמר חמימותם יום או יומיים, משא"כ כשהמים בכלי, שאין דרך להשתמר חמימותם כ"כ.

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

מראי מקומות - שבת מ.

תוס' ד"ה דילמא, למוצאי, אלא

(א) **דלמא ה"מ במתני' אבל בברייתא לא-** העיר תוס', הא לא אמר כל מקום שאתה מוצא "במשנתנו", וא"כ מהכ"ת לחלק כן. ות"י דכיון דסתם מתני' דלא כוותי' דר' יהודה, א"כ משמע דאין הלכה כמותו, קמ"ל דמ"מ הלכה כהמכריע. וע' ברמב"ן שהביא מהגאונים דאף למעשה לא אזלי' בתר המכריע שבברייתא, וכ' דלדעתם צ"ל דהא דאין צריכין לומר "במשנתנו", היינו משום דאפי' אם לא אמרי' כן, מ"מ אמרי' דתלוי' במתני' דוקא ולא בברייתא. ולכא"מ ק' ממסקנת סוגיין, דפסק ר' יוחנן כר' יהודה, אע"פ שהוא כנגד סתם משנה, ות"י הרמב"ן דצ"ל דס"ל להגאונים דאי' מתני' לקמן (קמז). דמשמע דנח' בה ר"י ור"ש בענין זה, וא"כ נמצא דהוי סתם ואח"כ מחלוקת, והדין הוא דאין הלכה כסתם, וא"כ שפיר פסק ר' יוחנן כר' יהודה, ולא כר' שמעון דסתם מתניתין.

(ב) **ואין צריך לומר חמין שהוחמו ביו"ט-** דהיינו, דאסור לרחוץ בהן אבר אבר. וכ' הביאור הלכה (תקי"א, ד', ד"ה אבל לא כל גופו), דהיינו משום דאינו שוה לכל נפש, דרחיצת כל גופו אינו אלא למעונגין, וממילא הוי איסור מלאכה דאורייתא להחם בעבור רחיצתם. וכ' שכן מבואר במאירי, שכ' דהטעם להתיר לפניו ידיו ורגליו דוקא הוא משום דזהו הרגילות לרחוץ לכבוד קונו, אבל שאר הגוף לא, וא"כ, אפי' לרחוץ אבר א' של גופו, ולא רוב הגוף, עדיין יהי' אסור משום דרחיצת שום אבר מן הגוף חוץ מפניו ידיו ורגליו הוא דבר שאינו שוה לכל נפש. וע"ש שהביא מהחמ"ד משה דס"ל דכל שאינו רוחץ רוב גופו שרי, וכ' שם לפלפל בזה, ומתחלה כ' דכיון דיש כאן נידון של איסור דאורייתא לכמה ראשונים, א"כ אין להקל בזה, אבל בסוף דבריו הביא דשוב מצא ברשב"א בסוגיין דפניו וכו' לאו דוקא, אלא כל שאינו רוחץ רוב הגוף שרי, וכן הוא בשערי תשובה בשם המחזיק ברכה, ומשמע דס"ל דיש מקום להקל בזה, וצ"ע למעשה.

(ג) **מרחץ שפקקו נקביו מע"ש, למוצ"ש רוחץ בו מיד- פרש"י ב' פירושים** בהך דמרחץ שפקקו נקביו, א', שפקקו נקביו שלא יצא חמימותו, ב', שפקקו נקביו שמרחץ נתחמם על ידיהן, שהרי האור ניסקת מבחוץ מתחתיו, ונקבים אלו פקקו מע"ש. וע' בפני יהושע שהביא מש"כ הרי"ף בביצה, דבחמין שהוחמו מעיו"ט מותר לרחוץ כל גופו בהן ביו"ט, ותמה עליו מברייתא זו, דמשמע דההיתר בחמין שהוחמו בעיו"ט הוא רק להזיע, ולא לרחוץ (והביא מש"כ הרי"ן בסוגיין לחלק בין רחיצה במרחץ ובין רחיצה חוץ למרחץ, וע"ש מה שהק' ע"ז). וכ' די"ל דס"ל להרי"ף כפי' הא' של רש"י, דמירי שפקקו רק הנקבים כדי שלא יצא החמימות, וא"כ עדיין יתכן לגזור שמא הבלנין הוחמו המרחץ ביו"ט עצמו, ולכן אין היתר לרחוץ שם אלא להזיע. משא"כ בציוור של הרי"ף, י"ל דמירי דודאי לא הוחמו המרחץ אלא מעיו"ט, וא"כ בזה שפיר יש להתיר לרחוץ שם ביו"ט גופא.

(ד) **רוחץ בו מיד- פרש"י,** ואין צריך להמתין בכדי שיעשה. ולכא"ו יש לעי', מהו החידוש דרוחץ בה מיד, מה שייך לאסור כדי שיעשו במוצ"ש, הא לא הי' מעשה שבת בכלל. וביאר הרי"ן (יח: בדפיו), דס"ד דהרואה סבור שהוחם בשבת, ואתי למשרי כה"ג למוצ"ש לאלתר, קמ"ל דכיון דאיסור דכדי שיעשה במוצ"ש אינו אלא איסור דרבנן, לכן לא גזרי' משום לתא דידי'.

(ה) **פקקו נקביו מעיו"ט- כ' הרשב"א** דמה שפקקו נקביו מעיו"ט [משמע דפי' פקקו נקביו כפי' ב' של רש"י הנ"ל], היינו משום דאם לא היו פוקקין נקביו מעיו"ט, לא יהיו נכנסין אף להזיע, דאם נתחממין והולכין ביו"ט יש לחוש שיטעו לרחוץ בהם, ולפיכך הצריכו לפקק נקביו, ואז יהיו נכנסים עכ"פ להזיע שם.

(ו) **התחילו הבלנים להחם בשבת- תמה הרשב"א,** הא לא נחשדו ישראל על השבתות, וא"כ איך התחילו להחם המרחץ בשבת. והביא מהירושלמי שלא היו מחממין בשבת ממש, אלא שלא היו פוקקין נקבים מבערב, וממלאים עצים

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

מבערב. וכיון שלא פקקו נקבים, הי' חשש שמא יבואו לחתות העצים שהביאו בע"ש, ולכן אסור לרחוץ אא"כ פקקו הנקבים.

(ז) **שרי למיקרי לי' עבריינא- וכו' החפץ חיים** (כלל ד', באר מים חיים ז') דהיינו דוקא היכא שעבר בפרסום, שיודעין בלא"ה הרבה אנשים מזה, א"נ דמיירי שעבר על האיסור כמה פעמים, דבשביל זה ודאי מותר לגנותו, דמוכח שאין פחד אלקים לנגד עיניו.

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

מראי מקומות- שבת מז:

תוס' ד"ה מפני, ובלבד, ושמע, וכי

- (א) כיון דזוטרין נפיש הבלייהו- כ' הרישב"א דכיון דלא סגיא דלא יזיע, א"כ הו"ל כנכנס להזיע, שהוא אסור לאחר הגזירה.
- (ב) ויוצא ומשתטף בצונן- העיר התוס' הרא"ש, הא אמרי' לעיל דבכלי אסור להשתטף בצונן אחר הזיעה, וא"כ איך יוצא ומשתטף בצונן. ותל' שאין בשרו חם כ"כ כמו אחר הזיעה, ולכן אין המים מתחממים, ומותר, משא"כ אחר הזיעה אסור, שגופו חם אחר הזיעה, ולכן אף המים מתחממים.
- (ג) מפני שמפשיר המים שעליו- ע' בתוס' דכ' דהאיסור הוא משום דדומה לרוחץ בחמין, וא"כ חיישינן שיבא להחם חמין לרוחץ גופו. אבל הרשב"א הביא מר"ת דהאיסור הוא משום דנראה כמפשיר המים שעליו, ואף דהפשר גרידא מותרת, אבל הכא, כיון שיכול לבוא לידי יד סולדת בו, אסור אפי' אם לא בא לזה, דנראה כמבשל המים.
- (ד) ובלבד שלא יבוא קומקומוס- פרש"י, שמא ישפכו עליו, ונמצא רוחץ בחמין בשבת. והק' הרישב"א, הא רחיצה גופא הוא איסור דרבנן, וא"כ ליכא למיגזר עליו כולי האי. ולכן פי' כדי שלא תשרה האלוניטית ממנו, ויבא לידי סחיטה, דהוי איסור דאורייתא (וכפי' א' שבתוס'). והשפת אמת פי' שהאיסור הוא משום דהוי כמזיע.
- (ה) מביא אדם קיתון מים ומניחו כנגד המדורה, לא בשביל שיחמו- פרש"י, לא שיניחו שם עד שיחמו. והק' הרא"ש (י'), מ"ש הכא דשינינו להשימ קיתון של מים אצל המדורה בשביל שתפוג צנתן, ולעיל אסרי' להשימ ע"ג כירה אע"ג שהוא גרופה וקטומה ולית בי' משום בשול. ותל' דזהו דומה יותר לסומך שהוא מותר, ואף דאינו דומה ממש, דהתם מפסיק כותלי הכירה, אבל הכא, שהוא אצל המדורה, הו"ל למיחש שמא יחתה, ותל' דכיון דהוי כנגד המדורה, ולא אצל המדורה ממש, א"כ איכא הכירה ולא אתי לחתוי.
- (ו) לא בשביל שיחמו- פרש"י, לא שיניחו שם עד שיחמו. ע' ברשב"א שכ' דמבואר מדברי רש"י שמותר אפי' להניחו במקום שראוי לבשל, ורק שאסור להניחו שם עד שנתבשל. וע"ש מה שהאריך להק' ע"ז, וסיים דהנכון הוא שלא התירו להפשיר אלא במקום שאין יד סולדת בו, אבל במקום שהיד סולדת בו, אפי' להפשיר אסור, גזרה שמא יניח שם עד שיתבשל.
- (ז) אשה סכה ידה שמן, ומחממתה כנגד המדורה וסכה- העיר היעב"ץ לעיל בסוגיין, דלכא' משמע מכאן דלא חיישינן לענין בשר אדם, דהא מסתבר שלא ישאר אדם בשרו שם עד שיהי' יד סולדת בו, אבל לעיל אי' דאסור להתחמם כנגד המדורה ולהשתטף בצונן, ולמה, הרי בשר אדם הוא, ולמה חיישינן. ותל' דלעיל האיסור הוא משום דמשתטף כל גופו, והאיסור הוא משום רחיצת גופו בחמין, דהאיסור הוא רק ברחיצת כל גופו, ולכן אסור אפי' אם לא יבא ליד סולדת בו.
- (ח) קסבר ת"ק שמן אין בו משום בישול- כ' האגרות משה (או"ח ב', פ"ה), דמה דשמן אין בו משום בישול, אע"ג דיכול להגיע לשיעור יד סולדת בו, היינו משום דאין שם בישול תלוי בשיעור החום בלבד, אלא הוי בישול רק כשהחמום עושה איזה שינוי בהדבר, וסובר מ"ד ז' דבשמן לא נעשה כלום ע"י החמום, ולכן אין בו משום בישול.
- (ט) ואתא ר"ש למימר דהפשרו זהו בישול- פרש"י, הלכך, כדעבדין בחול לא ליעביד, אלא כלאחר יד ע"י שינוי. והק' הפני יהושע, למה דמשמע דהפשרו הוי בישולו, לכא' היינו בישול דאורייתא, ואיך מותר כלאחר יד, מ"ש

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

משאר איסורי שבת דאורייתא דאסורים כלאחר יד מדרבנן. וכ' דצ"ל דמה דאמרי' דהפשרו זהו בישולו, אי"ז בישול דאורייתא, אלא משום דהפשרו הוי גמר מלאכתו, א"כ מחזי כמבשל, וא"כ שפיר יש להתיר כלאחר יד.

(י) **בכלי שני- פרש"י**, שהך אמבטי שהחמין נמשכין לה מן המעיין חשיב לה ככלי ראשון. וע' **בהנהגות החזו"א** (סוף ספר **טעמא דקרא**, אות י"א), דדייק מדברי רש"י כאן דהכלי שנותנין לה מכלי ראשון דינו ככלי ראשון, משום שהקילוה מחברין.

(יא) **ש"מ כלי שני אינו מבשל- הק' רעק"א**, לפי השיטות דעירוי מבשל רק כדי קליפה, וכלי שני דינו מבשל, היינו דינו מבשל כלל, א"כ איך מוכח זה מהכא, דלמא גם כלי שני מבשל כדי קליפה, והכא שרי משום שהכלי במקום הקליפה, ואין השמן מתבשל כלל, והניח בקו'.

(יב) **אפרושי מאיסורא שאני- הק' הרמב"ן**, מהו הה"א שיניחנו לעשות איסור, ולא יאמר לא תעשה [וקושייתו צ"ב]. ותל' דהוי מצי למימר כמי שאינו רוצה בדבר זה, ולא שימנענו בשביל איסור. והק' **הריטב"א**, אם ה'י יכול לומר אין מדיחין, מהו באמת ההיתר לומר לו טול בכלי שני ותן. ותל' דבהכי איזדהר טפי שלא לעשות איסור, שאילו אמר לו א"א בו, לא ה'י מרגיש שיש איסור בדבר.

(יג) **אפרושי מאיסורא שאני- ע' בעמק ברכה (עמ' יט)** שכ' לחקור בזה, האם ההיתר משום דהוראה אינו חשיב לימוד התורה, ולכן אין כלל חסרון של מחניך קדוש, או דגם זה מקרי לימוד התורה, אלא דככה קבלו חז"ל, דמשום אפרושי מאיסורא אין איסור של מחניך קדוש. וכ' דהנפק"מ אם יש ספק אם חבירו רוצה לעשות איסור, דמצד ההיתר של אפרושי מאיסורא, הוי ספק אם יש לו ההיתר, וא"כ צריך להחמיר. אבל אם הוראה אינה לימוד התורה, א"כ אי"ז איסור כלל. וכ' לפשוט החקירה מהא דהביא **המג"א (פ"ה) מהספר חסידים**, דמי שיש לו הרהורי עבירה בבית הכסא או במרחץ, מותר להרהר בדברי תורה, דהו"ל כמו אפרושי איסורא דמותר. והתם מיירי בהרהורי דברי תורה ממש, אלמא דכך קבלו חז"ל, דאין דין מחניך קדוש היכא דבא להפריש א' מאיסור.

מראי מקומות - שבת מא.

תוס' ד"ה פשיטא

- (א) **ולא ידענא אי נגע אי לא נגע וכו'** - ע' בשפת אמת (סוף מ:), דכ' דאפשר דלא הי' נסתפק ר' זירא כלל בדינא, דבמקום ביעתותא ודאי מותר, והשאלה הי' אם למעשה נגע או לא. עוד כ' דאולי באמת נסתפק ר' זירא בדין, דאביי הוא דאמר דעשאוה כבולשת, ואפשר דר' זירא הי' נסתפק בזה גופא.
- (ב) **כאילו כופר בבריתו של אברהם אבינו** - כ' המהרש"א דלכאו' הול"ל כאילו כופר בברית מילה, ומה שהוסיף של אברהם אבינו, היינו משום דלנח ובניו, שהי' להם זוהמת ערלה, ע"כ הי' אסור להם לגלות ערוותם בפני הבריות, וכדאי' בקרא דוילכו אהורנית ויכסו את ערות אביהם. אבל אברהם בא ותקן זה מכל דורות שהי' לפניו, להסיר זוהמת ערלה מעליו, במצות הש"י על המילה, וע"כ המכסה ברית מילתו, הוא עושה מעשה נח ובניו, ואם בהיפוך, הרי הוא מראה מעשה אברהם אבינו.
- (ג) **כי הא דרבא שחי** - משמע דהי' שחי לעולם, אפי' היכא דנחית (לאפוקי מה שהביא הגמ' מרבנן דבי ר' אשי, דכי קא סלקי שחי), וק', דלכאו' אסור לעשות כן, משום דהוי כמניה ידיו כנגד פניו של מטה. וכו' הרש"ש דשחי' אינו דומה כ"כ דעושה משום בושח כמו מניח ידיו עליו.
- (ד) **מוליאר הגרוף שותין הימנו בשבת, אנטיכי, אע"פ שגרופה, אין שותין הימנה** - פרש"י, דמה ששותין ממוליאר, היינו משום דאינו מוסיף הבל, אלא מקיים ומשמר חום שלהם שלא יצטננו, ובכה"ג מותר לשתות. וע' בתוס' דכ' דלפי רש"י, מה דאנטיכי אסור, היינו משום דמוסיף הבל. והק' דלא מצינו דיש לגזור משום הוספת הבל אלא בהטמנה, וגם דוחק לומר דמתני' מיירי שעשה איסור הטמנה בדבר המוסיף הבל. ולכן פי' תוס' באו"א, דהחילוק הוא דבמוליאר יכול למזוג המים שבו עם היין, דלא הי' היין נתבשל עי"ז, משא"כ באנטיכי, דכיון דהמים חמין כ"כ, יש לחוש שמא הי' היין נתבשל ע"י המים. וע' בריטב"א דכ' לפרש כוונת רש"י, דאע"ג דשהי' כה"ג בעלמא מותר לכתחלה, וכמש"כ תוס', דלא אסרי' אלא הטמנה בדבר המוסיף הבל, שאני הכא, דחכמים החמירו משום מראית עין בכלי שהמים והגחלים הכל בכלי א' הן. והיכא שהמוליאר אינו גרוף, נראה כאילו הוחמו מימיו בשבת, ויבואו לומר כי מים שהוחמו בשבת מותרים, אבל כשהוא גרוף אין לחוש לכך, שאין מימיו רותחים כ"כ. משא"כ באנטיכי, שנחשתה מחמתה, לעולם נראה כאילו הוחמה בשבת, ואפי' כשהיא גרופה, ולפיכך עשאוה כאילו הוחמו ממנה בשבת.
- (ה) **המיחם שפינהו... בשביל שיחמו** - כ' הצ"ח דמשמע מלשון המשנה דכוונת נתינת הצונן לתוכו הוא על כוונה זו שיחמו, והו"ל מתכוין לבשל. ומשמע דאם אינו מכוין, אז אפי' אם נותן מים מועטים יהי' מותר משום דהוי דבר שאינו מתכוין, וכשי' ר' שמעון. ומה שלא הוי פסיק רישא, כ' דכיון דיכול להרבות שם מים, או להוריקם מהמיחם טרם שנתבשלו, א"כ אף אם למעשה נשאר שם מים מועטים ונתבשלו, כיון שלא הי' זה כוונתו, וגם לא הי' מוכח להיות כן, א"כ הו"ל דבר שאינו מתכוין.
- (ו) **אבל נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן** - כ' הריטב"א דמה דתנן דנותן הוא לתוך הכוס כדי להפשירם, דמשמע להפשירן מותר ולהחם אסור, אף דלתוך הכוס לכאו' אף להחם מותר, משום דהוי כלי שני, י"ל דנקט כדי להפשירן משום המיחם, אבל בכוס, אה"נ, אף למיחם מותר. עוד כ', דמיירי בכוס שנתחממו בו המים באור, דהו"ל כלי ראשון דומיא דמיחם, והחידוש דכוס הוא, דאע"ג דאינו צריך להבישול כ"כ, כיון דבעי להמים לשתיי', ולא אכפ"ל אם נתבשל, מ"מ אסור ליתן לכוס שהוא כלי ראשון כדי להחם.

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

(ז) לא יתן מים מועטין, אבל נותן לתוכו מים מרובים כדי להפשירן- ע' בראש יוסף שהביא מה שהק' הרשב"א לעיל (מ:), דלשי' רש"י דס"ל דהכל תלוי בזמן, דהיינו, דאם לא יהי' נשאר הדבר שם באופן שיהי' יכול להתבשל, דמותר, א"כ למה אינו יכול ליתן מים מועטין, הרי לכאו' כל שאינו משהה שם להחם צריך להיות מותר. וכ' דאולי מש"ה הרמב"ם (דפסק כרש"י הנ"ל, דמותר להניחו שם אם עכ"פ נוטלו קודם שיבא לידי בישול) לא חילק בין נתינת מים למרובין למים מועטים. וליישב דעת רש"י, כ' הראש יוסף דאפשר דכיון דס"ל לרש"י דשהיי' והטמנה א' הם, א"כ כיון דדופני המיחם ודאי מוסיף הבל מקרי, שהרי יש בהם כח להחם מים הצוננים, לכך כל מים מועטים אסור, דהוה הטמנה במוסיף הבל, משא"כ במים מרובין, שהמים מבטל כח החום של דופניו, ולהפשיר לאו מוסיף הוה, אלא כמשמר חומו.

(ח) אבל נותן לתוכו מים מרובים כדי להפשירן- הק' הפני יהושע, אמאי שרי ליתן למיחם שפינה ממנו מים מרובים כדי להפשירן, דמסתמא א"א לצמצם לשפוך כל המים מרובים בשפיכה א', אלא בכמה שפיכות, וא"כ מתחלה נתבשלו המים הראשונים בשפיכה הראשונה, וא"כ מאי מהני מה שחוזר ונותן לתוכו להרבות המים, סוף סוף כבר נתבשלו המים הראשונים קודם לכן. ותי' דלפי ר"ש דס"ל דדבר שאינו מתכוין מותר, י"ל דכל היכא ששופך המים רצופים בלי הפסק בינתיים וגלי דעתי' שאינו רוצה בחימום אלא כדי להפשירן, מש"ה שרי (וצ"ל דלא הוי פסיק רישא). ושוב כ' דאף לר"י יש ליישב דכיון שאין מלאכת הבישול כיוצא בזה מתקיימת, א"כ לא דמי למבשל כלל.

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

מראי מקומות - שבת מא:

תוס' ד"ה והלא, מיחם (עד "ה"ק והלא שמא מצרף") לא (עד "ודחק")

(א) **והלא מצרף - הק' הרשב"א**, לימא דמיירי שלא הגיע לצירוף, ואתי ככ"ע (ותוס' כ' דסתם מיחם הגיע לצירוף הוא). ותי' דמתני' סתמא קתני, המיחם שפינהו, וא"כ משמע דבכל ענין איירי. ועוד, דאם אי', כשמפליג בין להחם להפשיר, לפלוג וליתני בדידה, בד"א בשלא הגיע לצירוף, אבל הגיע לצירוף, אסור.

(ב) **ר' שמעון היא דאמר דבר שאין מתכוין מותר - כ' תוס'** (בתוד"ה מיחם) דע"כ מיירי דאינה פסיק רישא, דאם הי' פסיק רישא, הא אף לר"ש יהי' אסור, וא"כ מה שהק' הגמ' והלא מצרף, היינו שמא מצרף. אבל הרשב"א הביא מהראב"ד דשפיר הוי פסיק רישא, והגמ' כאן לא ס"ל דמודה ר"ש בפסיק רישא (ואף דאביי הוא דאמר דמודה ר"ש בפסיק רישא, והוא לא הק' אלא דמידי מיחם שפינהו קתני, ולא הק' דפס"ר הוא, היינו משום דעדיין לא שמע מרבא הא דמודה ר"ש בפס"ר, וכיון ששמע ממנו חזר וס"ל דמודה ר"ש בפס"ר). וע"ע ברמב"ן במלחמת (יט: בדפיו), שכ' בסוף דבריו דבאמת לאו פסיק רישא הוא, דשמא לא הגיע לצירוף אע"פ שמתחמם הרבה, דשמא המים שהיו בו מונעין אותו, ושמא כבר נצרף קודם שנעשה כלי, ועכשיו אין צירוף זה תיקון לו. וע' בביאור הלכה (שט"ז, סעי' ג', ד"ה ולכן). שהביא מה שחידש הט"ז, דהיכא שיש ספק על המעשה שהוא עושה, דדלמא הוי איסור או לא, כמו מי שנסתפק אם יש זבובים בהתיבה, וע"י נעילת התיבה יהיו נצודים, ואף דאינו מכוין בזה, אבל אם הם שם, הרי הוא פסיק רישא שיהיו נצודים. וכ' הט"ז דגם זה נחשב דבר שאינו מתכוין, ומותר לר"ש. וכ' הביאור"ל דלכאור' הסברא הוא להיפוך, דאי"ז ספק במה שיעשה ע"י פעולתו, אלא לכאו' הוי כמו שאר ספק במעשה, דהוי ספק אם מעשה איסור הוא, ואמרי' דספק דאורייתא לחומרא. אבל כ' דמדברי הרמב"ן כאן מבואר כדעת הט"ז, דמבואר דאף שאין הספק תלוי במה שיעשה, אלא דהוי ספק דלשעבר, מ"מ אמרי' דלר"ש מותר משום דהוי דבר שאינו מתכוין.

(ג) **ומיחם שפינה ממנו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר מפני שמצרף, ור' יהודה היא - הק' הרמב"ן**, למה צריך לומר כן, למה צריך להוסיף בלשון המשנה "ומיחם שפינה ממנו מים וכו'" כדי לאוקמי' כר' יהודה, לא יוסיף כלום, ויהי' מתני' אתי כדברי הכל. ותי' דלשון המשנה הוא "כדי להפשירן", ומשמע מזה דדוקא שיעור כדי להפשירן מותר, אבל לא כ"כ מים שיצננו למים שבתוכו ויצרפו אותו, אלא היכא דנתן שיעור לצרף אסור.

(ד) **ל"ש אלא שיעור להפשיר, אבל שיעור לצרף אסור - פרש"י**, ולא לצרף, כגון שלא מלאהו כולו. ופי' הפני יהושע דהחילוק בין אם מלאהו כולו או לא, היינו משום דעיקר מקום הצירוף הוא למעלה, סמוך לשפתו, במקום הריקן שהוא למעלה מן המים, ולכן לא שייך צירוף כלל אלא במלאהו כולו.